

İLİYA EHRENBURG 1891 – 1967

1891'de Kiev'de doğdu. Çok genç yaşta Rusya'daki devrimci harekete katıldı ve çok geçmeden tutuklandı. Serbest bırakılınca Paris'e yerleşti ve ilk şiirlerini burada yayınladı. Birinci Dünya Savaşı sırasında savaş muhabirliği yaptı. Yurda 1917'de döndü. İç savaş başladığında Ehrenburg Ukrayna'daydı. Daha sonra tekrar Avrupa'ya geçti ve *Julio Jurenito*'yu yazdı. 1924'te Sovyetler Birliği'ne döndü. Çeşitli Sovyet gazetelerinin yurtdışı yayınları sorumlusu olarak Avrupa'ya gönderildi. 1941'e kadar *İzvestiya* gazetesinin savaş muhabiri idi. İspanya iç savaşına katıldı. Paris'te bulundu. Tekrar Sovyetler Birliği'ne döndüğünde Paris *Düşerken*'i yazmaya başladı.

Gazetecilik ve roman çalışmalarının yanı sıra makale, gezi yazısı, anı ve öykü de yazan Ehrenburg, 1967'de öldüğünde ardında *Paris Düşerken*, *Fırtına* ve *Dipten Gelen Dalga* başta olmak üzere çok sayıda eser bıraktı.

MAZLUM BEYHAN

Ankara'da doğan Mazlum Beyhan, 1973'te Ankara Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Rus ve sovyet edebiyatından çok sayıda önemli eseri Türkçeye kazandırdı. Türkçedeki en önemli Rus edebiyatı çevirmenlerinden olan ve halen serbest çevirmenlik yapan Mazlum Beyhan çevirdiği eserler ile Dostoyevski, Tolstoy, Ehrenburg, Gogol, Gorki, Çernişevski, Herzen, Belinski, Radi Fiş, ve Şchedrin'den birçok başyapıtın Türkiyeli okuyucu ile buluşmasını sağladı.

Eserin özgün adı: *Devyati val*

KOR KİTAP - 89

DİPTEN GELEN DALGA İLYA EHRENBURG
İKİNCİ CİLT

ÇEVİREN • MAZLUM BEYHAN

KAPAK ve İÇ TASARIM • DEVRİM KOÇLAN

ISBN 978-605-2283-69-1

TK 978-605-2283-67-7

Birinci Basım TEMMMUZ 2019

© Ilya Ehrenburg Literary Estate

Türkçe yayın hakları Elkost Intl. Literary Agency aracılığıyla alınmıştır.

© Ginko Kitap Ltd. Şti. 2017

BASKI: Mutlu Basım Yayın - Bahri Mutlu

Davutpaşa Cad. Güven İş Merkezi C Blok No. 256 Topkapı / İst.

Sertifika No: 18569

Ginko Kitap: Osmanağa Mah. Ali Suavi Sk. No: 10 D. 3 Kadıköy / İstanbul

T: 0216 449 20 99 • F: 0216 449 21 00

www.korkitap.com • info@korkitap.com

Sertifika No: 35054

Kor Kitap, Ginko Kitap Ltd. Şti. tescilli markasıdır.

1407
KİTAP

İLYA EHRENBURG

DİPTEN GELEN DALGA

İKİNCİ CİLT

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN
MAZLUM BEYHAN

 ROMAN

Albay Colling, Smiddle’i eski bir dostunu karşılar gibi karşıladı. Şaka mı bu, bin bir tehlikeyle dolu kuşatma aylarını birlikte yaşamışlardı!

— Albay Roberts nasıl? diye sordu Colling.

— Çok iyi. Buraya gelmezden hemen önce gördüm albayı, hatta biraz gençleşmişti bile...

— Senatör Low’un ağır hasta olduğunu söylediler, inme gibi bir şeymiş galiba. Bu yüzden gecikebileceğinizden korktum.

— Senatörün hastalığını Paris’te duydum ben de. Ama büyütülmüş biraz, senatör şimdi iyidir ve çalışmalarını sürdürmektedir. Washington’dan attığı bir mektubu aldım, durumdan hoşnutmuş.

— Peki siz nasıl karşılıyorsunuz olup bitenleri?

— Bence de fena değil. Truman şu anda kötünün iyisidir, onu işçilerin üzerine sürmek Dewey’den daha kolay. Wallace’in Kızılların hesap ettiği kadar üç kat daha az oy alması çok iyi oldu, şimdi artık kesin tavrımızı alabiliriz. Başka bir deyişle seçim kampanyası herkesin elindeki kartları açtı: Her gün barıştan falan söz etmemiz gerekiyordu, oysa böyle sözler halkı gevşetir, soğutur. Ama artık her şey yoluna girdi.

— Peki Berlin’i nasıl buldunuz?

— Doğrusunu söylemek gerekirse pek de hayran olmadım. Berlinliler biraz gevşemişler gibi geldi bana. Belki bu yalnızca bir ilk izlenimdir, ama bu sabah Postdamer Platz’da durup kuşatma günlerini anımsadım, üzüldüm. O zamanlar bu alan bir cephe gibiydi, şimdi ise bildiğiniz bir alan: Vurguncular, karaborsacılar cirit atıyor. Işıkların söndürülüşünü, halkın karanlıkta oturmasını anımsadım; Kızıllar da ışık içindeydiler... Ama yine de Berlinlilerin morali o zaman daha iyiydi. Gökten “uçan kaleler”in geçtiğini gördüler miydi umutlanır gibi olurlardı, şimdi ise göğe değil, yere bakıyorlardı...

Smiddle sessiz, barışçıl durumların insanı değildi: Ona silah sesleri, pusular, karmaşık entrikalar gerekti.

Smiddle'in "Buick"de birkaç saat geçirdiği Doktor Hellitz'in karısı bir arkadaşına şunları söylemişti: "Smiddle'i gerçek anlamıyla ancak o gece tanıyabildim. Tam bir romantik bu adam. Direksiyonu aniden kırdı ve son hızla tarlaların içinden gitmeye başladı, parçalanmamız işten bile değildi. Ben, tabii, bağırardım, oysa kudurmuş gibiydi, az kalsın boğacaktı. Daha sonra ben zevkten inlerken, o hafif hafif ıslık çalıyordu. Düşünebiliyor musun?.. Ayrılrken kendisine çaldığının ne olduğunu sorduğumda ne dese beğenirsin? 'Ölü kumandanların marşı!' Hayır, anlamak olanaksız bu adamı! Ömrümde böyle erkek görmedim ben..."

Albay Colling Smiddle'in tehlikeli işlere olan sevdasına çok değer verirdi. Bir gün binbaşidan söz ederken, o da Mrs Hellitz'in sözlerini yinelemişti: "Smiddle bizim çalışmalarımıza şiiri getiriyor. Herkes tartar, ölçüp biçer, Smiddle ise yanar, tutuşur, hep bir şeyler düşünür, arar, bulur ve yürür. Belki de onun Güneyli olmasından, bilmiyorum. Ama romantik bir yanının olduğu kesin."

Hilda Richter, muhakkak ki Smiddle'e âşık olacak kadın değildi. Ne geçen yıllar, ne çekilen heyecanlar bu kadının yüreğini soğutamamıştı. Yoldan geçen çekici bir erkeği gördü mü, hemen bunun idealindeki erkek olduğunu, mutluluğu geç bulduğunu, elini çabuk tutması gerektiğini, çünkü artık otuz altı yaşında olduğunu ve yakında kocasına yelek ören, kondüktörün tramvaya binmesine özenle yardım edeceği yaşlı bir kadın olacağını düşünmeye başladılar. Bir oğlan çocuğununkine benzeyen kıvrıkcık saçlı başıyla hâlâ güzeldi; fosforsu ışıkların yanıp söndüğü yuvarlak yeşil gözleri, olgun bir kadının ateşli ve uysal beraberliğini vadedirdi. Felsefe doktoru olan son sevgilisi Goltz (bu yakınlarda Postdamer Platz'da bir eskici dükkânı açmıştı) bir gün şöyle demişti ona: "Güney çiçekleri vardır hani... Bizde havaların dona çalmasından önce yalnızca birkaç günlüğüne açarlar, sen tıpkı onları anımsatıyorsun bana..."

Goltz, Hilda'nın savaş sonrası sevgilileri uzun listesinde bir kural dışıydı: Yalnızca yabancılarla dostluk kurardı Hilda:

Yabancılar ona Almanlardan daha çekici gelir, daha önemlisi, böyle davranmakla kocasını aldatmamış sayardı kendini: Başka dünyadan gelmiş bir yaratığı kıskanmak aptallık değil de neydi?

Smiddle ile onun Berlin'e ilk gelişinden hemen sonra tanışmıştı. Dış görünüşüyle büyülemişti Smiddle onu: Gümüşsü saçları, tunç rengi yüz, sert, buyruk verircesine bakan gözler... "Siz," demişti Hilda, "gazeteciye değil, daha çok bir altın arayıcısına ya da kaplan terbiyecisine benziyorsunuz." Smiddle kolunu dirseğinin üzerinden sıkımişti. "Canımın acıtılmasından hiç hoşlanmam" demişti Hilda. Smiddle gülmüştü: "Savaşta yaralandığım zaman sayıklıyordum, ve hep senin gibi bir kadın geliyordu gözümün önüne, senin gibi güzel ve aptal." Üç gün sonra Smiddle'in sevgilisi olmuştu. Heyecanlı, uysal, boyun eğmeye hazır olarak koşardı ona. Sonra da birtakım gerekçeler uydururdu: "Geciktim, ama daha erken çıkamıyorum, kocam çok kıskançtır..." Gerçekten de Kurt yüzünden gecikmiştir: Ona yemek hazırlamak için. Yemek, zamanında hazır olmadı mı Kurt kızardı, ama Hilda'nın gönül eğlenceleriyle nicedir hiç ilgilendiği yoktu.

Savaş öncesi yıllarını anımsadığı zaman Richter'e, o zamanki adam kendisi değilmiş de, bir başka Richter'miş gibi geliyordu: İyi bir durumu, belirli alışkanlıkları ve geleceği olan bir Richter... Şimdiki gibi yıkıntıya dönmemiş kocaman kentlerde evler yapardı bu Richter, "Prager Diele" kahvesine gider, Freud okur, ağırlama günlerinde bulunurdu; eğer bir kenara iki yüz mark koyabilirse, Hilda'yla birlikte Fransa'ya-Biarritz'e, ya da Saint-Tropez'e gzmeye gidebileceğini bilirdi. Gerçi buna küçük burjuvalık diyenler bulunabilirdi, ama bu savaş öncesi Richter'inin yaşayışıydı. Sonra her şey altüst olmuş, bir girdabın içinde bulmuştu kendini. Bazen tüm bunların suçlusunun Hitler olduğunu düşünürdü: Tüm bir halkın hayatıyla kumar oynanmazdı, insanlar bir kere dünyaya geliyorlardı ve eğer ellerinden her şeyleri alınırsa, tarihçilerin kendileri için neler yazacağı artık umurlarında bile olmazdı ve yine düşünüyordu Richter: Demek ki kaçınılmaz bir şey bu, şimdi de Amerikalılar savaşa hazırlanıyorlar, tıpkı Hitler gibi ve demek ki başka türlü olamaksız, kendi içinde kendine uygun bir mantığı var bu işin.

Almanlar savaşı kaybettiler, ama savaş devam ediyor. Yenilgiyi böylesine pahalıya ödememizin nedeni de savaşı bizim başlatmış olmamızdı. Ama yarın Almanya yargıç durumuna geçebilir. Gerçi bunun benim için mutluluk verici bir yanı yok, asker değilim ben, mimarım, yapı yapmayı öğrendim, oysa şimdi önemli olan yıkmayı bilmek. İnsanın çağıyla tartışması gülünç bir şey...

Ama, yalnızca tarihin gidişini değil, başka şeyleri de düşünmek gerekiyordu, Richter konforu severdi, mutfağın iyisine, Ren şaraplarına, Brezilya sigaralarına düşkündü. Hilda'dan çoktan bıkmıştı ve her çarşamba küçük Lotta'sına gidiyordu. Kabare artistiydi kız, naylonu, Guerlain'in parfümlerini severdi. Savaş yıllarında gerçi bir asker gibi yaşamıştı, ama o zamanlar ne Kurfürstendam vitrinleri, ne restoranlar, ne de gönül ayartıcı fetan kadınlar vardı. Varsın bunun iki savaş arasındaki geçici bir dinginlik dönemi olduğunu söyleyenler haklı olsunlar, beş yıl kadar sürecekti ya bu... Oysa hayat denilen şey oldukça kısa bir öyküydü, ne kadar ömrün kaldığını nereden bilebilirdin?.. Bu acı düşünceler Richter'in Rus kesiminde çalışmasının nedeni olmuştu. Gerçi, onun kötü bir Alman olduğunu ve propagandalara kanarak Kızılaştığını söyleyenler bulunuyordu, ama Richter bu sözlere gülüyor, kimin ne olduğunu kimse bilmez, diyordu, ama ben Rusları tanırım, Doğu cephesinde dört yıl savaştım, şaka değil bu, ta Tiegarten'e kadar... Kimse beni komünist yapamaz, eğer Batı Berlin'de hiçbir yapı çalışması yoksa bu benim suçum mu?..

Aslında Kızıkların kesiminde çalışmaya hemen razı olmamıştı. Üstelik tam da o sıralar Hilda Hamburg'tan gelmiş bir İngilizle kırıstırıyordu, Richter'e, "Bir kadınla tanıştım," demişti, "kocası Hamburg belediye başkan yardımcısıymış. Senin için kocasıyla konuşacağına söz verdi, çok yapı yapıyorlarmış orada..." Ancak İngiliz Berlin'den pek çabuk ayrılmış, Hilda da bir daha Hamburglu kadının sözünü etmez olmuştu. Kurt düşünüp taşındıktan sonra Kızıklar için okul yapmayı kabul etmişti.

Kurt ve Hilda, İngiliz kesiminde Kaiserallee'de oturuyorlardı. Hilda kocasına, "Hem zengin yemekler istiyorsun" diyordu, "hem de alay eder gibi üç-beş kuruş tutuşturuyorsun elime..." Aslında

Kurt fena kazanmıyordu, ama paraları ya felsefe doktorunun dükânında, ya da Gederchneisskirche yıkıntılarının orada yığılmış duran karaborsacılarla değiştirmek gerekiyordu. Başlangıçta dört doğu markına, bir batı markı veriyorlardı, daha sonra ise bir batı markı için altı, hatta sekiz doğu markı istemeye başlamışlardı. Richter kendini avutuyordu: Demek ki, biz güçleniyoruz, Kızıllarsa zayıflıyorlar. Yüreğinin derinlerindeyse “İnşallah onların markı yükselir” düşüncesi yatıyordu. Hilda tutumlu olmayı öğrenmişti. Kurt’a takım elbise diktirmesi için Charlottenbourg’da İngiliz kumaşı, Alexanderplatz’da ise terzi bulmuştu: “Doğu markı ile ödeyeceksin dikiş ücretini, böylece çok ucuza gelmiş olacak...” Portakalı Batı Berlin’den, sebzeleri Doğu Berlin’den alıyordu; iki kesim arasındaki sınır, neyin nereden ucuz alınabileceğinden başka bir anlam taşımıyordu onun için. Richter ilkin ona kızılıyordu, ama bir gün kendisi de Kızıllarda tıraş olmasının daha ucuza gelebileceğini düşünerek batıdaki berberine gitmez oldu. Öylesine alçaldım ki diye düşünüyordu, komünistler için okul yapıyorum. Üstelik de her gün bir kesimden ötekine geçerken, bunun iki ayrı dünyanın sınırı olduğunu bile fark edemiyorum. Ne New York’ta, ne Moskova’da insanlar bizim nasıl yaşadığımızı düşünemezler bile. Bir yanda sokaklar alışılmış reklamlarla dolu, öte yanda ise bayraklar, portreler, pankartlar... Evet, Kızılların yanında çalışmak zorunda kaldım, ama onlar beni satın almadılar. Onların düzeninden nefret ediyorum. Çıplak kızların dansettiği bir tek kabare bile yok, her yerde propaganda: Yapım, emperyalizmle savaş, barışın korunması... Her akşam toplantı... Oysa bir yeraltı geçidi ve on beş dakika sonra Kurfürstendam’da bir kahvedesin: Şarap vesikası, şık kadınlar, yabancılar... Bencil olduğum söylenemez, peksimet yiyip çok bit ezdim vücudumda, ama o zamanlar bir ülkü uğruna savaşıyordum, bir Almanya vardı. Şimdiyse kimler için yapıyorum bu okulu? Rus düzeninin bizlere nasıl uygulanacağıнын eğitimi yapılmayacak mı burada?

Richter Smolensk köyünü nasıl yaktığını, Marabout’nun küçük çocukları nasıl öldürdüğünü, sarı Karl’ın bir kadını nasıl astığını hiç anımsamazdı, onun anımsadıkları, soğuktan donacak gibi olduğu, tepeden tırnağa çamura bulandığı ve Marabout ile Karl’ı

öldüren Rusların önünden kaçtığıydı. Sonra da zorla Berlin'e girmişti Ruslar. Richter'in evine de bir Rus mimarı yerleşmişti, yene-nin inceliğiyle Kurt'u aşağılamak istemişti haydut herif: N'olacak, partizan müfrezesindenmiş, kendi ağzıyla söylemişti...

Bu düşünceler genellikle, Hilda'nın randevularına gittiği, kendisinin de kararmış bir yüzle oturup gazete okuduğu akşam saatlerinde gelirdi aklına. Sonra politikayı unutturdu. Doğuda, derdi, çalışan mimar çok, onlar da benim gibi Kızıl. Profesör Wolf'u alalım örneğin, Kaiser zamanında başlamıştı çalışmaya, herkes tanır onu, çok iyi bir mimardır, herhalde Kızıllar için ev yapıyor olmaktan nefret ediyordur.

Richter yavaş yavaş hem işine hem karaborsacılara ve hem de iki dünyanın birbirinden ayrı yaşamlarına alıştı. Rus kesiminde caddelerde yürürken artık ne portreleri, ne dövizleri ayırmıyordu; hele komünist gazetesinde yeni yapılan okulla ilgili olarak Richter için bir övgü yazısı yayınlanınca, fanatik bu adamlar, diye düşündü hoşnutlukla, ama onlarla da pekâlâ çalışılabilir...

Hilda hiçbir zaman âşıklarını Kurt'la tanıştırmazdı, ahlak-sızlık sayardı bunu; ama Smiddle de dediğini kabul ettiren cins-tendi. Hilda ona kocasının Kızıllardan nefret etmesine rağmen onların bölgesinde bir şeyler yaptığını söyleyince Richter'le tanışmak istemişti.

Smiddle, Richter'e gazeteci olduğunu, burada büyük bir Amerikan ajansını temsil ettiğini ve Berlinli mimarların çalışmalarına ilişkin bir yazı hazırlamak istediğini söyledi. Son derece dikkatli davranıyor ve Frau Richter'e saygısını özellikle belirtiyordu: Frau Richter'e bir konserde Frau Langemüller tanıştırmıştı kendisini. Richterlerde gece geç saatlere kadar oturdu, kalkarken Kurt'a, "Neden Frankfurt'a gitmiyorsunuz?" dedi. "Çok hareketli bir kent... İsterseniz General Dawes'le konuşayım sizin için. Sizin gibi üstün yetenekli mimarlar için her zaman iş bulunur orada. Sonra, bir kentin yeniden kurulmasının projelendirilmesi gibi çok ilginç bir iş olabilir bu. Kaldı ki Kızılların yanında çalışmanın size çekici geldiğini de hiç sanmıyorum." Richter sevindi. Smiddle de bu konuya yeniden döneceklerine söz verdi.